วารสารวิชาการ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
ACADEMIC JOURNAL OF POLITICAL SCIENCE AND PUBLIC ADMINISTRATION
ปีที่ 8 ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม 2569 Vol. 8 No. 5 September – October 2026

ปัจเจกนิยมดิจิทัลกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองไทยของ Generation Z

DIGITAL INDIVIDUALIZATION AND THE TRANSFORMATION OF THAI POLITICAL CULTURE AMONG GENERATION Z

ปฐมพงศ์ มณีรัตน์*
Prathompong Maneerat*
นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar
*Corresponding Author E-mail: dome1111222@gmail.com
Received May 10, 2026; Revised June 9, 2026; Accepted July 5, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง Generation Z ปัจเจกนิยมดิจิทัล และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองไทยในบริบทสังคมดิจิทัล โดยใช้วิธีการสังเคราะห์วรรณกรรมเชิงตีความเพื่ออธิบายลักษณะของคนรุ่นใหม่ภายใต้สภาพแวดล้อมดิจิทัลและนัยของสื่อสังคมออนไลน์ต่อความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกกับอำนาจทางการเมือง บทความเสนอว่า การเติบโตมาพร้อมเทคโนโลยีดิจิทัลและการไหลเวียนของข้อมูลจำนวนมากส่งผลให้คนรุ่นใหม่มีแนวโน้มรับรู้ ตีความ และประเมินประเด็นสาธารณะผ่านประสบการณ์และการตัดสินของตนเองมากขึ้น ขณะเดียวกัน สื่อสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะดิจิทัลที่เอื้อต่อการเข้าถึงข้อมูล การเชื่อมโยงเครือข่าย และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะยืดหยุ่นและขับเคลื่อนตามประเด็น บทความนี้เสนอแนวคิด “ปัจเจกนิยมดิจิทัล” (Digital Individualization) เพื่ออธิบายกระบวนการที่สภาพแวดล้อมดิจิทัลทำให้ผู้คนต้องรับผิดชอบต่อการรับรู้ ตีความ และประเมินความชอบธรรมทางการเมืองด้วยตนเองมากขึ้น ภายใต้เงื่อนไขที่ข้อมูลและการผลิตความหมายทางการเมืองมิได้ถูกผูกขาดโดยสถาบันหรือศูนย์กลางอำนาจเพียงด้านเดียวอีกต่อไป กระบวนการดังกล่าวส่งผลให้ความชอบธรรมทางการเมืองในสังคมไทยร่วมสมัยมีลักษณะพึ่งพาการยอมรับ การตีความ และการต่อรองจากผู้คนมากขึ้น บทความจึงเสนอว่า ความเปลี่ยนแปลงสำคัญของการเมืองไทยในยุคดิจิทัลมิได้อยู่เพียงที่รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ หากยังอยู่ที่การเปลี่ยนฐานความสัมพันธ์ระหว่างพลเมือง อำนาจทางการเมือง และความชอบธรรมทางการเมืองในระดับวัฒนธรรมทางการเมืองร่วมสมัยด้วย

คำสำคัญ: Generation Z, ปัจเจกนิยมดิจิทัล, วัฒนธรรมทางการเมือง, การเมืองดิจิทัล, ความชอบธรรมทางการเมือง

Abstract

This article examines the relationship between Generation Z, digital individualization, and the transformation of Thai political culture in the context of a digital society. Employing interpretive literature synthesis, the article explores the characteristics of younger generations within digital environments and the implications of social media for the relationship between individuals and political authority. The article argues that the expansion of digital technologies and networked information environments has encouraged younger generations to interpret

and evaluate public issues increasingly through their own experiences and judgments. At the same time, social media has become a digital public sphere that facilitates information access, network formation, and issue-based political participation. This article proposes the concept of “digital individualization” as an analytical framework for explaining the process through which digital environments increasingly compel individuals to interpret, assess, and negotiate political legitimacy independently under conditions where political meanings and information are no longer monopolized by institutional centers of authority. As a result, political legitimacy in contemporary Thai society increasingly depends on public interpretation, negotiation, and recognition through digital networks. The article concludes that a significant transformation in contemporary Thai politics lies not only in changing forms of political participation among younger generations, but also in the changing relationship between citizens, political authority, and political legitimacy within Thailand’s contemporary political culture.

Keywords: Generation Z, Digital Individualization, Thai Political Culture, Digital Politics, Political Legitimacy

บทนำ

การเติบโตของสื่อสังคมออนไลน์และเทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนวิถีชีวิต การสื่อสาร และการรับรู้ข้อมูลของผู้คนอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่ม Generation Z ที่เติบโตมาพร้อมอินเทอร์เน็ต สมาร์ตโฟน และแพลตฟอร์มดิจิทัลซึ่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน การรับรู้ข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น และการสร้างตัวตนทางสังคมของคนรุ่นนี้จึงผูกพันอยู่กับสื่อและแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างใกล้ชิด (Castells, 2010; Dimock, 2019; Farrell & Phungsoonthorn, 2020) ภายใต้บริบทดังกล่าว ผู้คนไม่ได้รับข้อมูลผ่านสื่อกระแสหลักเพียงไม่กี่ช่องทางเหมือนในอดีตอีกต่อไป แต่เข้าถึงข้อมูลผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลและอัลกอริทึมที่คัดเลือกเนื้อหาตามพฤติกรรมและความสนใจของผู้ใช้แต่ละคนมากขึ้น สภาพแวดล้อมเช่นนี้ทำให้ผู้คนสามารถเปรียบเทียบตีความ และประเมินข้อมูลด้วยตนเองมากขึ้น ขณะเดียวกัน พื้นที่ดิจิทัลยังเปิดโอกาสให้ประเด็นส่วนบุคคล เช่น การศึกษา ความเหลื่อมล้ำ หรือคุณภาพชีวิต สามารถเชื่อมโยงเข้าสู่ประเด็นสาธารณะและการเมืองได้อย่างรวดเร็วผ่านพื้นที่ออนไลน์ (Habermas, 1989; Sinpeng, 2021)

ในเงื่อนไขเช่นนี้ แนวคิดเรื่อง individualization จึงมีความสำคัญต่อการอธิบายความเปลี่ยนแปลงของคนรุ่นใหม่ในสังคมดิจิทัล โดยเฉพาะกระบวนการที่ผู้คนต้องกำหนดจุดยืนและทำความเข้าใจประเด็นสาธารณะด้วยตนเองมากขึ้น (Beck, 1992; Giddens, 1991) แม้แนวโน้มดังกล่าวจะสัมพันธ์กับการขยายตัวของค่านิยมแบบปัจเจกนิยมที่ให้ความสำคัญกับสิทธิ เสรีภาพ และการกำหนดตนเอง (Hofstede, 2001; Triandis, 1995) แต่ผลกระทบของสังคมดิจิทัลมิได้จำกัดอยู่เพียงการเปลี่ยนแปลงในระดับค่านิยม หากยังส่งผลต่อเงื่อนไขของการรับรองความชอบธรรมทางการเมืองด้วย ในบริบทสังคมไทย ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวปรากฏชัดภายหลังปี พ.ศ. 2563 เมื่อคนรุ่นใหม่แสดงออกและมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างเด่นชัด (Areeprachakun & Senivongse, 2025; Sinpeng, 2021) การเมืองของ Generation Z ไทยจึงมิได้สะท้อนเพียงการเพิ่มขึ้นของการมีส่วนร่วมทางการเมือง หากยังสะท้อนการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองกับอำนาจทางการเมืองในระดับวัฒนธรรมทางการเมืองร่วมสมัย โดยการมีส่วนร่วมมีลักษณะยืดหยุ่น เชื่อมโยงผ่านเครือข่าย และขับเคลื่อนตามประเด็น มากกว่าการยึดโยงกับองค์กรหรือความผูกพันทางการเมืองแบบคงที่ดังเช่นในอดีต (Bennett & Segerberg, 2012; Loader et al., 2014)

อย่างไรก็ตาม งานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ Generation Z และสื่อสังคมออนไลน์ในบริบทไทยส่วนใหญ่มุ่งอธิบายบทบาทของสื่อดิจิทัลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง การเคลื่อนไหวของเยาวชน หรือรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นหลัก ขณะที่การอธิบายการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่าง “ปัจเจก” กับ “ความชอบธรรมทางการเมือง” ยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะในมิติที่อธิบายว่าโลกดิจิทัลมิได้เพียงเปลี่ยนช่องทางการสื่อสารทางการเมือง หากยังกำลังเปลี่ยนเงื่อนไขของการรับรองความชอบธรรมทางการเมืองในระดับวัฒนธรรมทางการเมืองร่วมสมัย

บทความนี้จึงมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง Generation Z ไทย ปัจเจกนิยมดิจิทัล และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองไทยในบริบทสังคมดิจิทัล โดยใช้วิธีการสังเคราะห์วรรณกรรมเชิงตีความ (Interpretive Literature Synthesis) เพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดเชิงวิเคราะห์สำหรับอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกกับอำนาจทางการเมืองในสังคมไทยร่วมสมัย บทความเสนอว่า โลกดิจิทัลกำลังเปลี่ยนฐานของการรับรองความชอบธรรมทางการเมืองผ่านกระบวนการที่ผู้คนประเมินและให้ความหมายต่ออำนาจทางการเมืองด้วยตนเองมากขึ้น ซึ่งบทความเรียกว่า “Digital Individualization” กระบวนการดังกล่าวมิได้สะท้อนเพียงการขยายตัวของปัจเจกนิยมในระดับค่านิยม หากยังสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมทางการเมืองร่วมสมัย ทั้งนี้ กรอบแนวคิดที่นำเสนอมีเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสังคมดิจิทัล ปัจเจกนิยมดิจิทัล และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองไทย มากกว่าการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลในเชิงประจักษ์

ผลการสังเคราะห์วรรณกรรม

สังคมดิจิทัลกับการก่อรูปความเป็นปัจเจก

การทำความเข้าใจ Generation Z จำเป็นต้องพิจารณาควบคู่กับบริบทของสังคมดิจิทัล เนื่องจากคนรุ่นนี้เติบโตขึ้นพร้อมอินเทอร์เน็ต สมาร์ตโฟน และสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน การรับรู้ข่าวสาร ความสัมพันธ์ทางสังคม และการแสดงความคิดเห็นจึงดำเนินอยู่ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง (Dimock, 2019; Farrell & Phungsoonthorn, 2020)

ภายใต้สภาพแวดล้อมดังกล่าว ข้อมูลจำนวนมากถูกคัดเลือกผ่านอัลกอริทึมตามพฤติกรรมและความสนใจของผู้ใช้แต่ละคน ส่งผลให้ผู้คนรับรู้ ตีความ และประเมินประเด็นสาธารณะผ่านประสบการณ์และมุมมองเฉพาะของตนเองมากขึ้น แทนการพึ่งพาสื่อหรือสถาบันกลางเพียงด้านเดียวเหมือนในอดีต (Castells, 2010; Matthes, 2022)

สภาพแวดล้อมเช่นนี้ทำให้พื้นที่ดิจิทัลกลายเป็นพื้นที่สำคัญของการสร้างตัวตน การแสดงจุดยืน และการเชื่อมโยงกับชุมชนออนไลน์ ซึ่งสะท้อนกระบวนการที่ผู้คนต้องกำหนดอัตลักษณ์และทำความเข้าใจโลกสังคมการเมืองด้วยตนเองมากขึ้น (Giddens, 1991)

ขณะเดียวกัน โลกดิจิทัลยังทำให้ประเด็นที่เคยถูกมองว่าเป็นเรื่องส่วนบุคคลสามารถเชื่อมโยงเข้าสู่พื้นที่สาธารณะได้ง่ายขึ้น เช่น ความกดดันทางการศึกษา ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต หรือความเหลื่อมล้ำทางสังคม ประสบการณ์ในชีวิตประจำวันเหล่านี้ถูกแลกเปลี่ยนและถกเถียงผ่านสื่อสังคมออนไลน์จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของประเด็นทางสังคมและการเมืองร่วมสมัย (Habermas, 1989; Sinpeng, 2021)

ในบริบทสังคมไทย ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยิ่งปรากฏชัดภายหลังปี พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นช่วงที่การแสดงออกและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ขยายตัวอย่างเข้มข้นผ่านพื้นที่ออนไลน์ (Muakchim, 2021) กระบวนการนี้ทำให้การประเมินประเด็นสาธารณะและอำนาจทางการเมืองเชื่อมโยงกับประสบการณ์การรับรู้ และการตีความของปัจเจกมากขึ้น

กล่าวได้ว่า โลกดิจิทัลมิได้เปลี่ยนเพียงรูปแบบการสื่อสารของคนรุ่นใหม่ หากยังเปลี่ยนเงื่อนไขของการสร้างตัวตน การรับรู้ประเด็นสาธารณะ และความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกกับสังคมร่วมสมัย สภาพแวดล้อมดังกล่าวจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของการก่อรูป “ปัจเจกนิยมดิจิทัล” ซึ่งผู้คนต้องกำหนดจุดยืนและทำความเข้าใจประเด็นทางสังคมและการเมืองผ่านประสบการณ์และการรับรู้ของตนเองมากขึ้น

ปัจเจกนิยมดิจิทัล

แนวคิดปัจเจกนิยมดิจิทัล (Digital Individualization) ในบทความนี้มิได้หมายถึงปัจเจกนิยมในฐานะค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพ สิทธิ หรือการกำหนดตนเองเพียงอย่างเดียว แต่ยังหมายถึงกระบวนการทางสังคมที่สภาพแวดล้อมดิจิทัลทำให้ผู้คนต้องพึ่งพาการรับรู้และการตัดสินใจของตนเองมากขึ้น ภายใต้เงื่อนไขที่ข้อมูล ข่าวสาร และความรู้สามารถเข้าถึงได้อย่างกว้างขวางผ่านเครือข่ายดิจิทัล

แนวคิดดังกล่าวมีพื้นฐานมาจากข้อเสนอของ Beck (1992) และ Giddens (1991) ที่อธิบายกระบวนการ Individualization ในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งผู้คนต้องสร้างอัตลักษณ์ กำหนดทางเลือก และรับผิดชอบต่อการดำเนินชีวิตของตนเองมากขึ้น ภายใต้เงื่อนไขที่สถาบันทางสังคมแบบดั้งเดิมมีอิทธิพลลดลง อย่างไรก็ตาม ในบริบทของสังคมดิจิทัล กระบวนการดังกล่าวมีความเข้มข้นมากขึ้น เนื่องจากผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และความคิดเห็นที่หลากหลายได้อย่างต่อเนื่องผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล

สภาพแวดล้อมเช่นนี้ส่งผลให้ผู้คนมีบทบาทเป็นทั้งผู้รับสาร ผู้คัดเลือกข้อมูล และผู้สร้างความหมายต่อสิ่งที่รับรู้ด้วยตนเองมากขึ้น การดำเนินชีวิตในสังคมดิจิทัลจึงต้องอาศัยการตัดสินใจและการจัดการข้อมูลของปัจเจกในระดับที่สูงกว่าสังคมแบบเดิม กระบวนการดังกล่าวสะท้อนลักษณะสำคัญของปัจเจกนิยมดิจิทัล ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้ผู้คนพึ่งพาการรับรู้ การตีความ และการตัดสินของตนเองมากขึ้นในการทำความเข้าใจโลกสังคมร่วมสมัย รวมถึงประเด็นทางการเมืองและสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของตนเองด้วย

ปัจเจกนิยมดิจิทัลกับการเปลี่ยนการรับรู้ทางการเมือง

แม้แนวคิดเรื่องปัจเจกนิยมจะถูกใช้อธิบายความเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่มาอย่างต่อเนื่อง แต่ภายใต้บริบทของสังคมดิจิทัล ความเปลี่ยนแปลงสำคัญมิได้อยู่เพียงที่การให้คุณค่ากับเสรีภาพหรือการกำหนดตนเองเท่านั้น หากยังรวมถึงการเปลี่ยนเงื่อนไขของการรับรู้และการประเมินอำนาจทางการเมืองด้วย ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ข้อมูล ข่าวสาร และคำอธิบายทางการเมืองแข่งขันกันอย่างต่อเนื่อง ผู้คนจึงต้องพึ่งพาการตัดสินของตนเองมากขึ้นในการทำความเข้าใจประเด็นสาธารณะ (Beck, 1992; Giddens, 1991)

ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว บทความนี้จึงเสนอแนวคิด “Digital Individualization” เพื่ออธิบายสภาพแวดล้อมที่การรับรู้ทางการเมืองพึ่งพาการตีความ การประเมิน และการตัดสินของปัจเจกมากขึ้น แทนการยึดโยงกับกรอบความหมายหรืออำนาจจากสถาบันแบบเดิมเพียงด้านเดียว แนวโน้มดังกล่าวส่งผลให้การรับรองความชอบธรรมทางการเมืองต้องเผชิญกับการตรวจสอบและการต่อรองจากผู้คนอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ดิจิทัลร่วมสมัย

ภายใต้เงื่อนไขเช่นนี้ ความชอบธรรมทางการเมืองจึงมิได้ดำรงอยู่ผ่านสถานะเชิงสถาบันเพียงด้านเดียวอีกต่อไป แต่ต้องเผชิญกับการตรวจสอบและการวิพากษ์จากผู้คนอย่างต่อเนื่องผ่านพื้นที่ดิจิทัล การรับรองอำนาจทางการเมืองจึงไม่ได้อาศัยกรอบการยอมรับร่วมแบบคงที่เหมือนในอดีต แต่กลับอยู่ภายใต้การให้ความหมายและการตัดสินจากผู้คนอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ออนไลน์

ขณะเดียวกัน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในสังคมดิจิทัลยังมีลักษณะเฉพาะตัวและกระจัดกระจายมากขึ้น เนื่องจากแพลตฟอร์มดิจิทัลและอัลกอริทึมทำหน้าที่คัดเลือกการมองเห็นข้อมูลตามพฤติกรรมและความสนใจของผู้ใช้แต่ละคน (Matthes, 2022) ส่งผลให้ผู้คนอาจมองประเด็นทางการเมืองแตกต่างกัน แม้อยู่ภายใต้

เหตุการณ์เดียวกัน เงื่อนไขเช่นนี้จึงลดทอนกรอบร่วมในการทำความเข้าใจประเด็นสาธารณะและความชอบธรรมทางการเมือง

นอกจากนี้ แม้สื่อสังคมออนไลน์จะเปิดพื้นที่ให้ผู้คนสามารถแสดงความคิดเห็น วิพากษ์อำนาจ และมีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากขึ้น แต่การมีส่วนร่วมดังกล่าวยังดำเนินอยู่ภายใต้เงื่อนไขของแพลตฟอร์มดิจิทัลที่กำหนดรูปแบบการปฏิสัมพันธ์และการมองเห็นข้อมูลในลักษณะที่ผู้ใช้อาจไม่สามารถควบคุมได้อย่างสมบูรณ์ (Keating & Melis, 2017) กล่าวได้ว่า การขยายตัวของพื้นที่ดิจิทัลมิได้หมายถึงการเพิ่มขึ้นของเสรีภาพเพียงด้านเดียว หากยังมาพร้อมกับรูปแบบใหม่ของการกำกับและจัดระเบียบการรับรู้ทางการเมืองด้วย

ในบริบทสังคมไทย ความเปลี่ยนแปลงสำคัญของคนรุ่นใหม่จึงมิได้อยู่เพียงที่การใช้สื่อดิจิทัลหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านโลกออนไลน์เท่านั้น หากยังอยู่ที่การเปลี่ยนวิธีการรับรู้ ตีความ และประเมินอำนาจทางการเมืองในชีวิตประจำวัน ซึ่งกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การรับรู้และการตัดสินทางการเมืองของผู้คนพึ่งพาการตีความของปัจเจกมากขึ้นในสังคมดิจิทัลร่วมสมัย

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองไทย

การขยายตัวของสังคมดิจิทัลและกระบวนการ digital individualization ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองไทยอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในระดับความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองกับอำนาจทางการเมือง หากในอดีตวัฒนธรรมทางการเมืองไทยมีลักษณะยึดโยงกับโครงสร้างแบบลำดับชั้น ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ และการยอมรับอำนาจผ่านกรอบสถาบันเป็นสำคัญ (Almond & Verba, 1963; Dhiravegin, 1985; Laothamatas, 1996)

สังคมดิจิทัลร่วมสมัยส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ สถาบันทางการเมือง และพลเมืองเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยประชาชนมีบทบาทในการตีความ ตั้งคำถาม และประเมินอำนาจทางการเมืองมากขึ้นผ่านพื้นที่ดิจิทัล ความเป็นพลเมืองจึงมิได้ตั้งอยู่บนการยอมรับอำนาจผ่านกรอบสถาบันเพียงด้านเดียวอีกต่อไป หากยังเชื่อมโยงกับการตั้งคำถาม วิพากษ์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อประเด็นสาธารณะผ่านพื้นที่ดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง

ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้วัฒนธรรมทางการเมืองไทยมีลักษณะของการซ้อนทับระหว่างค่านิยมแบบเดิมและค่านิยมแบบใหม่ แม้แนวคิดเรื่องอำนาจแบบรวมศูนย์ ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ และโครงสร้างแบบลำดับชั้นยังคงมีอิทธิพลในสังคมไทย แต่ในอีกด้านหนึ่ง แนวคิดเรื่องสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และการตรวจสอบอำนาจกลับขยายตัวเด่นชัดมากขึ้นเช่นกัน (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2550)

ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงมิได้เกิดขึ้นในลักษณะของการแทนที่ค่านิยมชุดเดิมด้วยค่านิยมชุดใหม่โดยสมบูรณ์ หากเป็นกระบวนการที่ค่านิยมหลายชุดดำรงอยู่ร่วมกันและต่อรองกันอย่างต่อเนื่องภายใต้สังคมดิจิทัลร่วมสมัย

ในขณะเดียวกัน การเมืองของคนรุ่นใหม่ยังสะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากการเมืองที่ยึดโยงกับองค์กรหรือความผูกพันทางการเมืองแบบคงที่ ไปสู่การเมืองที่มีลักษณะยืดหยุ่น เชื่อมโยงผ่านเครือข่าย และขับเคลื่อนตามประเด็นมากขึ้น การสนับสนุนทางการเมืองจึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์และการประเมินในแต่ละช่วงเวลา มากกว่าการยึดโยงกับความจงรักภักดีทางการเมืองแบบถาวรดังเช่นในอดีต (Bennett & Segerberg, 2012; Vromen et al., 2015)

ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว การเมืองในสังคมดิจิทัลจึงมีลักษณะเป็น “การเมืองแบบเครือข่าย” และ “การเมืองแบบรายประเด็น” มากขึ้น ขณะเดียวกัน ความเคลื่อนไหวทางการเมืองก็สามารถขยายตัวอย่างรวดเร็วผ่านการเชื่อมโยงของผู้คนในพื้นที่ออนไลน์ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยองค์กรทางการเมืองแบบรวมศูนย์เหมือนในอดีต

อย่างไรก็ตาม ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นโดยปราศจากความตึงเครียด เนื่องจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกันอาจนำไปสู่ความขัดแย้งทางความคิดเห็น การแบ่งขั้วทางการเมือง และการเผชิญหน้าระหว่างชุดความจริงที่แตกต่างกันในสังคมดิจิทัล

ขณะเดียวกัน พื้นที่ออนไลน์ยังดำเนินอยู่ภายใต้เงื่อนไขของแพลตฟอร์มและอัลกอริทึมที่มีบทบาทต่อการมองเห็นข้อมูลและรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เงื่อนไขดังกล่าวจึงส่งผลให้พื้นที่สาธารณะทางการเมืองในสังคมดิจิทัลมีลักษณะกระจัดกระจายและเต็มไปด้วยการตีความที่หลากหลายมากขึ้น ผู้คนสามารถรับรู้ ให้ความหมาย และถกเถียงต่อประเด็นทางการเมืองจากมุมมองที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ความขัดแย้งทางความคิดเห็นและความตึงเครียดทางการเมืองกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางการเมืองร่วมสมัยมากขึ้น

กระบวนการดังกล่าวสะท้อนว่า วัฒนธรรมทางการเมืองไทยกำลังเปลี่ยนจากรูปแบบความสัมพันธ์ทางการเมืองที่ยึดโยงกับโครงสร้างและความจงรักภักดีแบบคงที่ ไปสู่การเมืองที่มีลักษณะยืดหยุ่น เป็นเครือข่าย และขับเคลื่อนผ่านการต่อรองความหมายในพื้นที่ดิจิทัลมากขึ้น

กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ (Conceptual Framework)

บทความนี้เสนอกรอบแนวคิดเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสังคมดิจิทัล ปัจเจกนิยมดิจิทัล และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองไทยของ Generation Z โดยมองว่า สังคมดิจิทัลเป็นบริบทสำคัญที่ทำให้ผู้คนเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และความคิดเห็นที่หลากหลายผ่านเครือข่ายออนไลน์ ส่งผลให้การรับรู้และการทำความเข้าใจประเด็นสาธารณะพึ่งพาประสบการณ์และการตีความของปัจเจกมากขึ้น

ภายใต้บริบทดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดกระบวนการที่บทความนี้เรียกว่า “ปัจเจกนิยมดิจิทัล” (Digital Individualization) ซึ่งหมายถึงสภาวะที่ผู้คนต้องพึ่งพาการรับรู้ การประเมิน และการตัดสินใจของตนเองมากขึ้นในการทำความเข้าใจโลกสังคมและการเมือง อันเป็นผลจากการกระจายตัวของข้อมูลและการลดบทบาทของศูนย์กลางการผลิตความหมายแบบเดิม

กระบวนการดังกล่าวส่งผลต่อการรับรู้ทางการเมือง โดยทำให้ผู้คนมีแนวโน้มตีความประเด็นทางการเมืองผ่านประสบการณ์ มุมมอง และข้อมูลที่ตนเองเข้าถึงมากขึ้น การรับรู้ทางการเมืองจึงมีลักษณะเฉพาะตัวและแตกต่างหลากหลายมากขึ้นในสังคมดิจิทัล ขณะเดียวกัน ความชอบธรรมทางการเมืองมิได้ตั้งอยู่บนการยอมรับเชิงสถาบันเพียงด้านเดียว หากยังต้องผ่านการประเมิน การวิพากษ์ และการต่อรองจากผู้คนในพื้นที่สาธารณะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง

บทความจึงเสนอว่า ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองไทยจากรูปแบบที่ยึดโยงกับความสัมพันธ์เชิงลำดับชั้นและการยอมรับอำนาจแบบคงที่ ไปสู่รูปแบบที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีบทบาทในการตีความ ตรวจสอบ และให้ความหมายต่ออำนาจทางการเมืองมากขึ้น กรอบแนวคิดนี้จึงช่วยอธิบายความสัมพันธ์เชิงลำดับระหว่างสังคมดิจิทัล ปัจเจกนิยมดิจิทัล การรับรู้ทางการเมือง และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองไทยร่วมสมัย

องค์ความรู้ใหม่

ในทางแนวคิด บทความนี้เสนอความแตกต่างระหว่าง “Individualism” ในฐานะค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับสิทธิ เสรีภาพ และการกำหนดตนเองของปัจเจก กับ “Digital Individualization” ซึ่งหมายถึงกระบวนการที่สื่อดิจิทัลและการกระจายตัวของข้อมูลทำให้ผู้คนต้องรับผิดชอบต่อการรับรู้ ตีความ และประเมินอำนาจทางการเมืองด้วยตนเองมากขึ้น

ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว ความชอบธรรมทางการเมืองจึงมิได้ตั้งอยู่บนสถานะเชิงสถาบันเพียงด้านเดียวอีกต่อไป แต่ต้องเผชิญกับการต่อรองและการให้ความหมายจากผู้คนอย่างต่อเนื่องผ่านพื้นที่ดิจิทัลร่วมสมัย

บทความนี้จึงเสนอว่า สื่อดิจิทัลกำลังเปลี่ยน “ฐานความชอบธรรมทางการเมือง” (Basis of Political Legitimacy) ของวัฒนธรรมทางการเมืองไทย จากรูปแบบการยอมรับอำนาจเชิงลำดับชั้น ไปสู่สภาพแวดล้อมที่การยอมรับอำนาจทางการเมืองพึ่งพา การตีความ การประเมิน และการต่อรองจากผู้คนมากขึ้น

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างสังคมดิจิทัล ปัจเจกนิยมดิจิทัล และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองไทย
ที่มา: ผู้เขียนสังเคราะห์จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดดังกล่าวอธิบายว่า การขยายตัวของสังคมดิจิทัลส่งผลให้ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และความคิดเห็นจากแหล่งที่หลากหลายมากขึ้น ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลและเครือข่ายสังคมออนไลน์ เงื่อนไขดังกล่าวทำให้การรับรู้ทางการเมืองมีลักษณะเฉพาะตัวมากขึ้น เนื่องจากแต่ละบุคคลได้รับข้อมูลประสบการณ์ และมุมมองที่แตกต่างกันตามรูปแบบการใช้งานและความสนใจของตนเอง การทำความเข้าใจประเด็นทางการเมืองจึงมิได้อาศัยกรอบการรับรู้ร่วมแบบเดียวกัน หากขึ้นอยู่กับการตีความของปัจเจกมากขึ้น

ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว การประเมินความชอบธรรมทางการเมืองจึงมิได้ตั้งอยู่บนสถานะหรืออำนาจเชิงสถาบันเพียงด้านเดียวอีกต่อไป แต่ต้องผ่านกระบวนการรับรู้ ตีความ และตัดสินของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลาย รวมทั้งแสดงความคิดเห็น วิพากษ์ และแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับการใช้อำนาจทางการเมืองในพื้นที่ดิจิทัล ส่งผลให้ความชอบธรรมทางการเมืองต้องเผชิญกับการตรวจสอบและการต่อรองจากสาธารณชนมากขึ้น

กระบวนการดังกล่าวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองไทย จากรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับการยอมรับอำนาจผ่านโครงสร้างแบบลำดับชั้นและความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ ไปสู่วัฒนธรรมทางการเมืองที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีบทบาทในการตั้งคำถาม ตรวจสอบ และให้ความหมายต่ออำนาจทางการเมืองมากขึ้น วัฒนธรรมทางการเมืองร่วมสมัยจึงมีลักษณะยืดหยุ่น เชื่อมโยงผ่านเครือข่าย และขับเคลื่อนด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในพื้นที่ดิจิทัลมากขึ้น

สรุป

บทความนี้เสนอว่า การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองไทยในสังคมดิจิทัลมีความสัมพันธ์กับกระบวนการปัจเจกนิยมดิจิทัล (digital individualization) ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คนรุ่น Generation Z เติบโตขึ้นท่ามกลางเทคโนโลยีดิจิทัล สื่อสังคมออนไลน์ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย ส่งผลให้การทำความเข้าใจประเด็นสาธารณะและประเด็นทางการเมืองพึ่งพาการรับรู้และการตีความของปัจเจกมากขึ้น

ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว ผู้คนมีบทบาทในการคัดเลือกข้อมูล สร้างความหมาย และประเมินประเด็นสาธารณะด้วยตนเองมากขึ้น การรับรู้ทางการเมืองจึงมีลักษณะเฉพาะตัวมากขึ้น ขณะเดียวกัน ความชอบธรรมทางการเมืองมิได้ตั้งอยู่บนการยอมรับเชิงสถาบันเพียงด้านเดียวอีกต่อไป หากยังต้องผ่านการตรวจสอบ วิพากษ์ และประเมินจากประชาชนในพื้นที่สาธารณะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง

ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองไทย โดยทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองกับอำนาจทางการเมืองเปลี่ยนจากการยอมรับอำนาจผ่านโครงสร้างแบบลำดับชั้นไปสู่การเมืองที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีบทบาทในการตั้งคำถาม ตรวจสอบ และให้ความหมายต่ออำนาจทางการเมืองมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมิได้หมายถึงการแทนที่ค่านิยมทางการเมืองแบบเดิมด้วยค่านิยมแบบใหม่โดยสมบูรณ์ หากเป็นกระบวนการที่ค่านิยมหลายชุดดำรงอยู่ร่วมกันและต่อรองกันอย่างต่อเนื่องภายใต้บริบทของสังคมดิจิทัล

ข้อเสนอสำคัญของบทความคือ การศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองไทยในปัจจุบันจำเป็นต้องพิจารณาควบคู่กับผลกระทบของสังคมดิจิทัลที่มีต่อการรับรู้ การสร้างความหมาย และการประเมินความชอบธรรมทางการเมืองของผู้คน กรอบแนวคิดปัจเจกนิยมดิจิทัลจึงช่วยขยายการอธิบายวัฒนธรรมทางการเมืองไทยจากมิติของพฤติกรรมทางการเมืองไปสู่มิติของการเปลี่ยนแปลงเชิงการรับรู้และความหมายในสังคมดิจิทัลร่วมสมัย

เอกสารอ้างอิง

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2550). สองนครา ประชาธิปไตย (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

Almond, G. A. & Verba, S. (1963). The civic culture: Political attitudes and democracy in five nations. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Areeprachakun, P. & Senivongse, B. (2025). Space of exclusion and subjugation but also democracy: Social media for political demonstration among Thai youth. Journal of Cultural Analysis and Social Change, 10(2), 411–420.

Beck, U. (1992). Risk society: Towards a new modernity. London, England: Sage Publications.

Bennett, W. L. & Segerberg, A. (2012). The logic of connective action: Digital media and the personalization of contentious politics. Information, Communication & Society, 15(5), 739–768.

Castells, M. (2010). The rise of the network society (2nd ed., with a new preface). Chichester, England: Wiley-Blackwell.

Dhiravegin, L. (1985). Thai politics: Selected aspects of development and change. Bangkok, Thailand: Tri-Sciences Publishing House.

Dimock, M. (2019). Defining generations: Where Millennials end and Generation Z begins. Pew Research Center. Retrieved May 5, 2020, from https://www.pewresearch.org/short-reads/2019/01/17/where-millennials-end-and-generation-z-begins/.

Farrell, W. C. & Phungsoonthorn, T. (2020). Generation Z in Thailand. International Journal of Cross Cultural Management, 20(1), 25–51.

Giddens, A. (1991). Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age. Stanford, CA: Stanford University Press.

Habermas, J. (1989). The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society (T. Burger, Trans.). Cambridge, MA: MIT Press.

Hofstede, G. (2001). Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Keating, A. & Melis, G. (2017). Social media and youth political engagement: Preaching to the converted or providing a new voice for youth? The British Journal of Politics and International Relations, 19(4), 877–894.

Laothamatas, A. (1996). A tale of two democracies: Conflicting perceptions of elections and democracy in Thailand. In R. H. Taylor (Ed.), The politics of elections in Southeast Asia (pp. 201–223). Cambridge, England: Cambridge University Press.

Loader, B. D. et al. (2014). The networked young citizen: Social media, political participation and civic engagement. Information, Communication & Society, 17(2), 143–150.

Matthes, J. (2022). Social media and the political engagement of young adults: Between mobilization and distraction. Online Media and Global Communication, 1(1), 6–22.

Muakchim, N. (2021). Factors affecting the political attentiveness of Thai youths. Rajapark Journal, 15(38), 253–265.

Sinpeng, A. (2021). Hashtag activism: Social media and the #FreeYouth protests in Thailand. Critical Asian Studies, 53(2), 192–205.

Triandis, H. C. (1995). Individualism and collectivism. Boulder, CO: Westview Press.

Vromen, A. et al. (2015). Young people, social media and connective action: From organisational maintenance to everyday political talk. Journal of Youth Studies, 18(1), 80–100.